

Arbeidsomstandighedenwetgeving is een onderwerp waarmee sportverenigingen niet dagelijks bezig zullen zijn.

Is uw sportvereniging eigenlijk wel veilig?

Maar hoe zit dit nu eigenlijk: waar moet een bestuur rekening mee houden? Wat zijn de verantwoordelijkheden en mogelijke aansprakelijkheden? Dit onderwerp was voor René Bogerd de aanleiding voor zijn afstudeerscriptie van de Hogere Veiligheidskunde (HVK)-opleiding.

Een actueel onderwerp; onlangs was nog in het nieuws dat steeds meer verenigingen vanuit financieel oogpunt het onderhoud van hun gebouwen en terreinen zelf gaan doen. Meestal worden hiervoor vrijwilligers ingezet: clubleden en hun familie en vrienden. Al zijn vrijwilligers niet gelijk aan werknemers, toch is het voor verenigingen nodig aandacht te schenken aan de arbeidsomstandigheden van deze grote groep mensen. Want er zijn flink wat risico's denkbaar.

Vrijwilligers aan het werk

Wat als een vrijwilliger tijdens het werk met bijvoorbeeld een takkenversnipperaar of een maaimachine een hand verliest of tijdens werken op hoogte naar beneden valt? Wie is verantwoordelijk? Wat wordt wel of niet gedekt door de verzekering? Vragen die veel verenigingen niet weten te beantwoorden.

Naar aanleiding van zijn eigen ervaringen als vrijwilliger bij een voetbalvereniging, heeft René Bogerd nader onderzoek gedaan naar de veiligheid bij sportverenigingen in het algemeen.

Onderzoeksvragen

Centrale vragen in dit onderzoek waren:

- wat is de verantwoordelijkheid van het bestuur met betrekking tot veiligheid voor medewerkers, vrijwilligers, minderjarigen en derden (bezoekers)?
- hoe gaat men om met (bijzondere) gevaren?

Dit onderzoek is gedaan bij verschillende amateurvoetbalverenigingen om zo een algemeen beeld te verkrijgen. Maar of het nu om voetbal, korfbal, hockey of tennis gaat: bij iedere sportvereniging heeft men te maken met werkzaamheden en vrijwilligers.

'Bestuur kan aansprakelijk zijn voor risico's'

WOS: RI&E voor verenigingen

Sinds 1994 is het voor alle werkgevers met personeel in dienst verplicht om alle risico's in kaart te brengen. Heeft u alleen vrijwilligers in dienst, dan bent u alleen verplicht om risico's in kaart te brengen wanneer er in uw organisatie gewerkt wordt met gevaarlijke stoffen en/of biologische agentia.

Ook al is het dus niet voor iedere vereniging verplicht om de risico's in kaart te brengen: het is wel verstandig om dit toch te doen. Want hiermee kan een sportvereniging gestructureerd de risico's aanpakken, om zo de kans op gezondheidsklachten en ongevallen tot een minimum te beperken.

Je kunt bij risico's bij sportverenigingen denken aan gevaarlijke stoffen, werken op hoogte, fysieke belasting, psychosociale arbeidsbelasting, brandveiligheid, legionella, biologische agentia of voedselveiligheid. Om deze risico's goed in beeld te brengen is de risico-inventarisatie & -evaluatie (RI&E) een uitermate geschikt middel.

De organisatie Werkgevers in de Sport (WOS) heeft hiervoor een branche-RI&E ontwikkeld. Dit is een uitstekend middel dat de basis kan vormen voor een goed arbobeleid binnen de sportvereniging. Meer informatie over deze sport-RI&E is te vinden op www.werkgeversindesport.nl

Weinig kennis

De meeste verenigingen hebben er echter nog nooit van gehoord en hebben überhaupt geen RI&E. Binnen sportverenigingen is er vaak te weinig kennis en realiseert men zich niet wat de verantwoordelijkheden zijn van de vereniging op dit gebied. Met alle risico's van dien voor de vele vrijwilligers die zich dagelijks bij de verschillende verenigingen inzetten.

'Wat als een vrijwilliger een hand verliest?'

Arbowet en Arbobesluit

Een vrijwilliger wordt op grond van de Arbowet niet aangemerkt als werknemer en hem of haar kan daardoor geen 'arbeidsongeval' in de zin van de wet overkomen. Echter, in de Arbowet is ook bepaald dat voorschriften met betrekking tot bijzondere gevaren voor de veiligheid of gezondheid ook gelden voor degenen bij wie vrijwilligers werkzaam zijn en voor de vrijwilligers zelf.

Het Arbobesluit bepaalt in artikel 9.5a dat een werkgever verplicht is een beperkt aantal bepalingen (met betrekking tot ernstige risico's) ook ten opzichte van vrijwilligers na te leven. In die gevallen wordt een vrijwilliger dus gelijkgesteld met een werknemer. Ook moet de vereniging rekening houden met specifieke groepen vrijwilligers. Zo mogen vrijwilligers die jonger zijn dan 18 jaar alleen onder deskundig toezicht bepaalde werkzaamheden verrichten. Zwangere of borstvoedende vrijwilligers krijgen ook bescherming.

Ook gelden er voor verenigingen (met een eigen accommodatie) verantwoordelijkheden tegenover derden zoals bezoekers. Wanneer een vrijwilliger of werknemer tijdens werkzaamheden voor de sportvereniging een ongeval overkomt en dit leidt tot de dood, blijvend letsel of een ziekenhuisopname, dient dit direct te worden gemeld aan de Inspectie SZW.

Arbobeleid is noodzakelijk

Voor een vereniging gelden dus eigenlijk dezelfde regels als voor bedrijven. Het zou dan ook wenselijk zijn als iedere vereniging zich zou laten bijstaan door een deskundige op het gebied van preventie en bescherming. In elk geval zou iedere sportvereniging de risico's in beeld moeten brengen. De sport-RI&E, zoals eerder genoemd in dit artikel, is een uitermate geschikt middel. Allereerst worden alle veiligheids- en gezondheidsrisico's in beeld gebracht en daaruit volgt een plan van aanpak voor het oplossen van de risico's of het verlagen van de risico's tot een aanvaardbaar niveau. Heeft een vereniging een sport-RI&E met een plan van aanpak en men voert dit uit, dan is dit een uitstekend middel dat de basis vormt voor een goed arbobeleid.

Incident-registratiesysteem

Een volgende stap zou zijn te zorgen voor een registratiesysteem voor incidenten, ongevallen en gevaarlijke situaties. En deze vervolgens in de bestuursvergaderingen te bespreken. Om medewerkers en vrijwilligers betrokken te houden, moet ook goed worden gecommuniceerd over de genomen maatregelen.

Deming-cirkel

Belangrijk is verder dat de maatregelen vervolgens beheerst worden, bijvoorbeeld met behulp van de Deming-cirkel. Dit zal een hele cultuuromslag vragen bij veel verenigingen. Maar eerst moet het proces van informatieverstrekking en bewustwording op gang worden gebracht. Zodat verenigingen zich realiseren dat ze een verantwoordelijkheid hebben voor hun vrijwilligers en dat er ook bij een vereniging vele risico's voorkomen. Dit artikel draagt daar hopelijk aan bij.

Onderzoeksconclusies

De conclusies van het onderzoek op een rij:

- 1. Er is niet voldoende aandacht voor veilig werken. Men heeft niet alle gevaren in beeld. Hierdoor lopen werknemers, vrijwilligers, minderjarigen en derden (bezoekers) risico.
- 2. Vanuit de arbowetgeving heeft het bestuur verantwoordelijkheden voor medewerkers, vrijwilligers, minderjarigen en derden. Dit houdt in dat het bestuur maatregelen moet nemen die redelijkerwijs nodig zijn om te voorkomen dat men letsel oploopt. Heeft het bestuur geen maatregelen genomen, dan voldoet het bestuur niet aan haar zorgplicht en kan het bestuur aansprakelijk gesteld worden.
- 3. De WOS heeft een specifieke sport-RI&E ontwikkeld. Deze sport-RI&E is slechts bij 10% van de verenigingen bekend en slecht bij 5% van de verenigingen in gebruik.

Tot slot:

De vraag is of wij als veiligheidskundigen hier niet ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben:

- Weet u eigenlijk of uw sportvereniging een RI&E heeft?
- Heeft u zich wel eens gerealiseerd hoeveel risico's er zijn bij uw sportvereniging?

René Bogerd is in het dagelijks leven werkzaam bij DuPont de Nemours in Dordrecht. Zijn werkgever heeft veiligheid op nummer 1 staan. In 2011 is hij bij PHOV gestart met de opleiding HVK om meer diepgang te krijgen over het onderwerp veiligheid. Als vrijwilliger is René betrokken bij voetbalvereniging LRC Leerdam. Hier heeft hij zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid genomen en is hij actief als veiligheidscoördinator. Hij signaleert voor v.v. LRC Leerdam manco's op het terrein van veiligheid en veilig werken, en adviseert het bestuur voor het beleid op dat gebied. Uiteindelijk was dit voor René ook de aanleiding om zijn scriptie te schrijven, met als onderwerp 'Hoe veilig is een voetbalvereniging?'

Meer informatie over de scriptie van René Bogerd: www.phov.nl